

وضعیت حقوقی زنان مهاجر و ابعاد حمایتی آن در قوانین ملی و بین‌المللی^۱

زهرا سادات اخلاقی^۲

چکیده

پدیده مهاجرت یک پدیده نو نیست. در دهه‌های اخیر مهاجرت‌ها شکل متفاوت‌تری به خود گرفته است. به این معنی که از همه گروه‌ها، اطفال، زنان، معلمان، دانشجویان و... به مهاجرت روی آورده‌اند. در این میان زنان مهاجر (۸۰٪ تا ۵۰٪) سهم بزرگی از جمعیت مهاجر را به خود اختصاص داده و باتوجه به آسیب‌های جدی که زندگی آنان را در مبدا و مقصد تهدید می‌کند و در معرض خطر قرار می‌دهد، نیازمند توجه و حمایت‌های جدی از جمله بررسی تهدیدات و چالش‌های زنان مهاجر و بررسی قوانین حمایتی در کشور و عرصه بین‌الملل است. سازمان ملل متحد و سازمان‌های جهانی مهاجرت می‌کوشند که از طریق قوانین و مقررات و مکانیزم‌های قانونی و اداری دولت‌های مهاجرخیز و مهاجرپذیر را امداد و مساعدت کنند به طوری که غالب کنوانسیون‌های مختلف حقوق بشری جهانی برای تحقق اهداف این سازمان‌ها تدوین و تصویب می‌شود. در این مقاله سعی شده است که حقوق زنان مهاجر بررسی شده و وضعیت مهاجرتی آنان تا حدودی تبیین شود. منابع مقاله عمدتاً کتابخانه‌ای بوده و شیوه نگارش تحلیلی است.

واژگان کلیدی: قوانین، حقوق، زن، مهاجرت، بین‌الملل.

۱. تاریخ دریافت مقاله: ۹۷/۲/۲۷ - تاریخ پذیرش: ۹۷/۲/۴.

۲. کارشناسی ارشد تفسیر و علوم قرآن جامعة المصطفی العالمیه / aseman۷۰۶۸@yahoo.com

مقدمه

مهاجرت پدیده‌ای که در بطن جوامع، گاه با صعود و گاه با نزول در جریان بوده است. بعد از جنگ بین‌المللی دوم، پناهندگی یکی از مسائل مهم اجتماعی و سیاسی بین‌المللی شد و روزبه‌روز ابعاد گسترده‌تری به خود گرفت. هرکس که به دلایل نژادی، مذهبی، ملیتی یا عضویت در گروه‌های سیاسی یا اجتماعی جان و یا حقوق بنیادین خود را در خطر ببیند، حق دارد به کشور دیگری پناه ببرد. حق پناهندگی جزو حقوق به رسمیت شناخته شده اعلامیه جهانی حقوق بشر است. که پناهنده در ضمن اینکه خواستار امنیت جانی است، باید بتواند نیازهای اولیه خود و خانواده‌اش را رفع کند. در مهاجرت همه گروه‌های سنی و جنسیتی وجود دارند و در این میان زنان (و البته زنان سرپرست خانوار) بیشتر به دلیل موضوعاتی چون ازدواج و تأمین اقتصادی خود و خانواده اقدام به مهاجرت می‌نمایند. اما موضوعاتی چون نبود امنیت، جنگ و رفاه کشورهای مقصد که زنان را در اولویت پذیرش قرار داده اند.

چهارده سال خانواده را ترک کرده و به کشور ثانی پناهنده می‌شوند. از این‌رو پدیده پیچیده مهاجرت نیازمند مدیریت نهادهای بین‌المللی و ملی است. و در این میان زنان نیازمند حمایت‌های مبرم و اساسی هستند. تهدیدهایی چون قاچاق، بهره‌کشی سوء، رفتار تبعیض‌آمیز پلیس، تجاوز و... آسیب‌هایی را متوجه آن‌ها می‌کند. از این‌رو توجه به حقوق و حمایت نهادهای بین‌المللی در راستای تأمین سهولت‌های لازم برای مهاجرت و بازگشت آن‌ها لازم است.

یکی از اصول مهم اعلامیه حقوق بشر آنست که کلیه افراد بشر باید بدون تبعیض از حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برخوردار شوند. در شرایطی که امکان برخوردار از حقوق و آزادی‌های اساسی نباشد، ترک کشود و پناه بردن به سایر ممالک که شرایط بهتری برای زیست دارند از اصول حقوق بشر است. در قرآن کریم نیز آمده است:

«وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ» (توبه: ۶)؛ «و اگر یکی از مشرکان از تو پناه خواست، پس پناهِش بده تا سخن خدا را بشنود، آن گاه او را به جایگاه امنش برسان؛ این به سبب آن است که آنان گروهی هستند که [حقایق را] نمی‌دانند [باشد که در پناه تو و شنیدن سخن حق مسلمان شوند].»

این آیه را می‌توان صریح‌ترین اشاره به مسئله پناهندگی در قرآن دانست. برطبق نصّ صریح این آیه هر مسلمان اجازه دارد که هر شخص غیر مسلمان و حتی کافر در زمان جنگ در سرزمین اسلامی پناه دهد.

۱. مفهوم شناسی مهاجرت و پناهنده

۱-۱. مهاجر

از لحاظ لغوی مهاجر این‌گونه تعریف شده است: هجرت کننده، کسی که از شهر یا وطن خود، به شهر یا کشور دیگر برود. در آنجا سکنی گزیند. (عمید، ۱۳۸۶: ۷۴). از این‌رو مهاجرت و مهاجر پدیده‌ای جدید و تازه نیست بلکه همیشه با انسان همراه بوده و از ابتدای شکل‌گیری جوامع بشری وجود داشته است. در لغت‌نامه جمعیت‌شناسی سازمان ملل مهاجرت چنین تعریف شده است: مهاجرت شکلی از تحرک جغرافیایی یا تحرک مکانی جمعیت است که بین دو واحد جغرافیایی صورت می‌گیرد که یا به صورت تغییر مکان است که مهاجرت دائم گویند یا موقت (زنجانی، ۱۳۷۶: ۲۱۲).

۱-۲. پناهنده

در لغت به افرادی گفته می‌شود که به کسی یا چیزی پناه برده باشند (دهخدا، ۱۳۳۰: ۴۶۰). پناهنده واژه‌ای دری و معادل عربی آن التجاء است (التجاء الى الشخص أو الشيء) به فرد یا شیئی پناه برد و به آن پناهنده شد (مصطفوی، ۱۳۶۰: ۱۶۵) و یا به مکانی پناهنده شد و امر خود را به خدا واگذار کند (ابن منظور، ۱۴۱۴ق: ۱۵۲).

۲. مهاجرت و زنان

اگرچه زنان نیز مانند مردان، به دلایل مختلفی از جمله دلایل سیاسی، وجود جنگ و یا فرار از فقر و گرسنگی مهاجرت می‌کنند، اما تعداد زیادی از زنان مهاجر هم از نظر اقتصادی به مردان وابسته هستند، و هم قوانین مهاجرت، اقامت آنان را به زندگی با مردان منوط می‌سازد. زنانی که به عنوان همسر، به مردی که ساکن یکی از کشورهای عضو اتحادیه اروپا است ملحق می‌شود، اجازه اقامت‌اش در صورت جدایی از شوهر لغو می‌شود. به این ترتیب خطر استثمار جنسی و اقتصادی زنان مهاجر به طرز چشمگیری وجود دارد و این زنان در معرض انواع و اقسام تعرضات قرار دارند.

طبق آمار رسمی تعداد زنان مهاجر که در درون مرزهای کشورهای اتحادیه اروپا به کارهای غیرقانونی اشتغال دارند، ۴۴٪ و آمار زنان بیکار ۱۹٪ کل زنان مهاجر در این کشورها است. به این ترتیب زنان مهاجر در درون خانواده به علت وابستگی اقامتی به مرد استثمار می‌شوند، در محیط کار از کمی دستمزد و شرایط دشوار کاری در رنجند، و در جامعه به عنوان زن مهاجر در مقابل سیاست‌ها و اعمال خشونت‌آمیز نژادپرستانه قرار دارند.

براساس گزارش کمیساری عالی پناهندگان ۷۵ تا ۸۰٪ از آواره‌گان دنیا را زنان و کودکان تشکیل می‌دهند. اکثراً زنان در خود کشورشان یا در مرزهای زادگاهشان جابجا می‌شوند، تعداد بسیار کمی از اینها به اروپا می‌رسند. در آلمان حدود ۳۰٪ آواره‌گان را زنان تشکیل می‌دهند زنان همانند مردان به علت نادیده گرفته شدن حقوق انسانی خودشان فرار می‌کنند، نظیر فقر، گرسنگی، جنگ، شکنجه، کمبود امکانات آموزشی، کمبود بهداشت یا به علت نابودی محیط زیست و غیره.

زنان علاوه بر موارد بالا به دلایل زیادی که فقط به جنسیت آن‌ها محدود می‌شود هم مجبور به فرار می‌شوند، نظیر سنگسار شدن، سوزانده شدن به علت بیوه‌گی، تجاوز، ختنه، خودفروشی اجباری، کورتاژ اجباری، حجاب اجباری یا بی‌حجابی اجباری و غیره. زنان مورد خشونت و تعقیب قرار می‌

گیرند زیرا آن‌ها سنت‌ها و نرم‌های جامعه‌ای را که در آن زندگی می‌کنند را نمی‌پذیرند آنچه که با جنسیت آن‌ها در ارتباط است. مهاجران کلاً با مشکلات زیادی مواجه هستند ولی اگر زن باشند این مشکلات خیلی سنگین‌تر خواهد بود به حدی که گاهی امکان ادامه مهاجرت برایشان مقدور نمی‌باشد در اینجا به ۵ مورد اشاره می‌کنیم.

۱. زنان احساساتی هستند و به دلیل وابستگی به خانواده و فامیل تصمیم به مهاجرت برایشان مشکل است.

۲. در بسیاری از کشورها زنان آزادی لازم را جهت مهاجرت ندارند زیرا از طرق مختلف کنترل می‌شوند.

۳. براساس گزارشات سازمان دفاع از حقوق بشر زنانی که به تنهایی مهاجرت می‌کنند بیشتر در خطر انسان‌های سودجو می‌باشند و خیلی راحت‌تر حقوق آنان پایمال می‌شود.

۴. مهاجرت گران است بهمین دلیل زنان به علت عدم امکان مالی کمتر از مردان اقدام به مهاجرت می‌کنند. در سراسر دنیا فقط ۱۰٪ از درآمد دنیا در اختیار زنان می‌باشد و تنها یک درصد از سرمایه جهانی متعلق به زنان است، به همین دلیل برای زنان امکان پرداخت پول به قاچاقچی و یا تهیه پاسپورت و مخارج ویزا محدود است.

۵. عدم رابطه با مقامات و افراد مختلف

زنان رابطه کمتری با مقامات و افراد مختلف دارند که در جهت مهاجرتشان کمکی باشند و اکثر آنان اطلاعاتشان در زمینه مهاجرت محدود است و بهمین دلیل مهاجرت برایشان مشکل‌تر می‌باشد.

۶. مهاجرت خطرناک است.

اکثر زنان در راه مهاجرت در دام کمک‌کننده‌شان می‌افتند، حتی در پناهگاه‌های موجود برای مهاجرین هم زنان پناهنده خصوصاً آن‌ها که تنها هستند بیشتر در خطر می‌باشند و اگر زنی باردار باشد این خطر چند برابر می‌شود.

۳. مشکلات بعد از مهاجرت زنان

۳-۱. نداشتن امنیت

تاکنون هیچکس اعتراف نکرده که در پناهگاه‌های آوارگان تجاوز یک مسئله روزانه است. سر دبیر روزنامه EMMA در آلمان مدت‌هاست که درخواست جداسازی پناهگاه زنان از مردان را کرده است که البته تاکنون در چندین شهر این جدایی انجام شده است بدین‌ترتیب زنان پناهنده همراه با کودکانشان می‌توانند امنیت و آرامش بیشتری داشته باشند.

۳-۲. پیامدهای سنت عقب مانده کشور

یکی از مشکلات زنان در خارج از کشور انتقال سنتی که وفق محیط جدید نمی‌شود سختگیری‌های بی‌مورد در برابر زنان و دختران وجود دارد که حتی در قسمت انتخاب مسلک دختران و زنان مردان تصمیم‌گیرنده هستند و یا اینکه دختران و زنان افغان باید پیش از تاریکی شب در خانه باشند، زنان با کار کردن در خارج از منزل و اجازه تماس با دوستان و فراگیری زبان با ممانعت‌های جدی مردان به خصوص شوهران قرار می‌گیرند و سرکشی زنان از خواست مردان خانواده مشکلات را در خانواده‌ها بیار می‌آورد.

۳-۳. ترس زنان از طلاق

مشکل دیگر و جدی برای زنان ترس از طلاق است که خواسته و یا ناخواسته باید با شوهر یکجا زندگی کنند عدم سرکشی از آن بعضاً به قتل‌های ناموسی هم منجر می‌شود. تعدادی از زنان با وجودیکه روابط حسنه با شوهرانشان ندارند اما زیر یک سقف با قبول خشونت‌ها و اینکه مردم بد نگویند زندگی می‌کنند درحالی‌که مردم که بد می‌گویند در داخل کشور هستند نه در خارج و زندگی مشترک انسانی و احترام متقابل حق مشروع هر زوج است که باید شوهران آنرا مراعات کنند.

۳-۴. مشکلات فامیلی

رسیدگی نکردن به خواست‌های مشروع هم‌دیگر و ناخوشی‌های داخل فامیلی بین زن و شوهر که جدای زنان و شوهران را به بار آورده و از هم پاشیدن شیرازه‌های زندگی فامیلی و بالاخره طلاق با صدها مسائل ناخوشایند دیگر اجتماعی را در قبال دارد ولی خوشبختانه تعدادی از زنان مهاجر با قامت برافراشته و شهامت و بردباری این مسئولیت‌ها را به خاطر تأمین زندگی فرزندان و خانواده‌هایشان دور از جنگ در فضای صلح و امنیت متقبل شده و می‌شوند.

۳-۵. مدارک تحصیلی

تعدادی از زنان ما در گذشته دارای تحصیلات متوسط و عالی بوده‌اند ولی اسناد دست داشته‌شان در خارج از کشور قبول نمی‌شود و اگر شود هم بسیار به سطح نازل تحصیلی و تعدادی بیشتری هم بیسواد هستند که همه با اقامت در خارج از کشور آموزش را در تمام عرصه‌ها از نو باید آموخت. آموختن زبان جدید و تحصیلات فنی حرفه‌ای کاری دشوار است.

۳-۶. وفق و یا تطابقت به محیط

یکی از برنامه‌های جدی زنان خارج از کشور تطابقت و قبول نکردن قوانین کشورهای میزبان از طرف مردانشان است که با ایجاد ممانعت‌های در روابط اجتماعی زنان با اجتماع صورت می‌گیرد که خود جنجال‌برانگیز است و به مناقشات فامیلی مواجه شده که در بین پناهنده‌گان و مهاجرین بیشتر است این کمبودها در وجود سرپرست‌های خانواده (مردان) و خانواده‌ها را تحت-تأثیر قرار داده و تأثیرات منفی اجتماعی و صحتی را برای افراد خانواده از خود بجا می‌گذارد.

۳-۷. تعویض نقش اقتصادی

تعدادی از زنان با گذاشتن اولین قدم‌ها در خارج از کشور فعالانه در اجتماع سهم می‌گیرند و سهم مساوی کار میان هر دو جنس را که در رده‌های

بالا می‌یابند و در این عرصه نقش بیشتر هم دارند. اینجاست که توجه مردان را جلب می‌کند و تعدادی مردان مهاجر فکر می‌کنند که نقششان در اجتماع عوض گردیده است. ناخوشایندی‌ها و مشکلات بین زن و شوهر بوجود می‌آید که بعضاً قبول کردن آن برای مردان کار ساده نیست و باید بدون پرده انداختن واضح گفت که نبود زن در طول روز در خانه و انجام وظایف مشکل نسبت به مرد خانه خود تأثیرات روانی را بالایی را بر این تعداد از اینگونه مردان بجا می‌گذارد. ترس مردان از خود کفا بودن زنان در جامعه و ادامه زندگی نرمال برایشان دشوار و سنگین پنداشته می‌شود. با وارد کردن فشار روحی و روانی از طرف تعدادی از شوهران برعکس انتظار زنان خانواده را خواسته و یا ناخواسته به مشکلات‌های فامیلی و مواجه می‌سازند و یا اکثریت مردان خانواده به افسردگی مبتلا می‌گردند که مشکلات و کشمکش بیشتر بوجود آمده و بالاخره منجر به طلاق و جدایی می‌گردد.

۸-۳. متضرر شدن کودکان از طلاق

طلاق که در خارج از کشور در بین مهاجران روزبه‌روز بیشتر می‌شود. کودکان خانواده‌ها هم از عوارض جانبی آن به دور نمانده و نمی‌ماند که متأسفانه در اثر از هم پاشیدن خانواده‌ها کودکان کاملاً متضرر گردیده و اکثریت جوانان اعم از دختران و پسران از محیط خانوادگی دور رفته و پناه به فرهنگ خارج می‌برند. بخاطر دور کردن عقده‌ها و نابسامانی‌های درون خانواده‌ها به مشورت دهندگان و مربیان خارجی مراجعه می‌نمایند و به کمک آنان جهت ادامه زندگی دور از مشکلات خانوادگی در اقامتگاه‌های جوانان و غیره ادامه زندگی می‌دهند که بعد از چندی زبان و فرهنگ خود را فراموش کرده دور از فضای فرهنگی خود به شکل اروپای زندگی را بسر می‌برند و بعضاً هم جوانان به مواد مخدر مبتلا می‌شوند و یا به فساد جنگ، قتل، سرقت و غیره دست می‌زنند و مشکلات را برای خود و افراد جامعه به بار می‌آورند. درحالی‌که انتظار پدران و مادران فرزندان تحصیل کرده است که چنین والدین خود هم نمی‌دانند که ایشان مقصر اصلی این مشکل هستند، اینجاست که هر

دو طرف متوجه کمبودی‌ها و نواقص شده که دیگر شانس بخاطر پر نمودن این خلأ تکان‌دهنده وجود ندارد. و زن و شوهر روزها را به مشاجره گذرانده و همدیگر را مقصر می‌دانند.

عوامل دیگری نیز به عنوان مشکلات زنان در مهاجرت عنوان شده است از جمله آسیب ترک شدن از سوی همسر، عضویت اجباری در نیروهای مسلح، عدم شناسایی به عنوان یک شخص، و بهره‌کشی جنسی.

در پایان باید اضافه کرد که بسیاری از زنان تصور می‌کنند وقتی کشورشان را ترک کنند و به کشور دیگری پناهنده شوند همه چیز خوب می‌شود درحالی‌که این شادی فقط برای مدت کوتاهی است مبارزه اصلی بعد از این آغاز می‌شود به همین دلیل باید از ابتدا بدانند که در راه خیلی سختی قدم گذاشته‌اند و باید خیلی قوی و بردبار باشند تا به نتیجه مطلوب برسند.

۴. چهارچوب حقوقی حمایت بین‌المللی از مهاجرین

از زمان پیدایش بشر حفظ جان یکی از نیازهای مهم و اساسی بوده است. حفظ جان در برابر ابتدایی‌ترین خطر یعنی تهدید حیوانات وحشی تا مدرن-ترین خطر یعنی جنگ‌های بی‌امان که خود مسبب عوامل دیگر تهدیدکننده زندگی بشر (فقر، عدم امنیت، بیکاری، عدم بهداشت مناسب، عدم آزادی سیاسی، تهدیدهای افراطی و...) است، از اوّلین و ضروری‌ترین نیازهای بشر بوده است. جنگ‌ها همیشه از اوّلین دلایل مهاجرت بوده‌اند و بعد از جنگ‌های اوّل و دوّم جهانی، جامعه جهانی برای جلوگیری از این خطر بزرگ اقدامات جدی و اساسی قانونی و حقوقی را در دست گرفت. روند تدوین و تصویب مصوبات قانونی بین‌المللی نیز تسریع شد: منشور ملل متحد، اعلامیه جهانی حقوق بشر، کنوانسیون حمایت از حقوق مهاجر، از جمله اسنادی بودند که بر تأمین حق انسانی افراد بشر تأکید داشته است و بدون شک زنان از مخاطبان اصلی این معاهدات هستند.

۵. مهاجرت زنان دلایل و انگیزه‌ها و تهدیدها

براساس گزارش کمیساریای عالی پناهندگان بیش از ۷۵٪ از آوارگان دنیا را زنان و اطفال تشکیل می‌دهد که غالباً در داخل یا خارج از کشور جابجا می‌شوند. با آنکه زنان در روند مهاجرت با موانع سخت‌تری نسبت به مردان روبرو هستند اما در غالب دلایل و انگیزه‌ها مشابه هستند مانند: نقض حقوق انسانی، فقر، بیکاری، کمبود امکانات رفاهی (آموزشی، بهداشتی و...) جنگ، نبود امنیت، و موضوعات خاص زنان چون خودفروشی اجباری، انواع خشونت (ذهنی، جسمی، سیاسی، فیزیکی) و موضوعات حجاب و... از عمده دلایل مهاجرت و پناه‌گزینی مهاجر و زنان است که از یک ناحیه تا ناحیه جغرافیایی دیگر متفاوت است.

با اینکه مدت زیادی از شکل‌گیری جنبش زنان برای احقاق حق برابری انسانی‌شان در جهان می‌گذرد و در بسیار موارد آموزشی و... هم مؤثر بوده است ولی زنان از پیامدهای منفی مهاجرت مصون نبوده‌اند که غالب زنان مهاجر با آسیب‌هایی چون: سوءاستفاده (جنسی، جسمی، کلامی)، ترک شدن توسط همسر، بهره‌کشی جنسی، عضویت اجباری در نیروهای مسلح و... مواجه بوده‌اند.

۶. حقوق زنان مهاجر در اسناد بین‌المللی

منشور سازمان ملل متحد اذعان میدارد که نظم بین‌المللی، صلح و امنیت نمی‌تواند بدون توجه به فرد و رفاه او باشد. در این میان زنان از مخاطبان خاص اسناد حقوق بشر هستند و تأمین حقوق آنان از سوی دولت پذیرنده تأکید شده است. اهم این حقوق در ذیل نام برده شده است:

۱. اعطای پناهندگی: با اعطای پناهندگی، شخص متقاضی تحت حمایت قرار گرفته و از مزایای قانونی بهره‌مند می‌شود و موقوف به درخواست است و شخص متقاضی باید دلایل موجهی ارائه کند که لزوماً اعطای پناهندگی را به اثبات برساند. و دولت‌های عضو کنوانسیون پناهندگان تحت هیچ عنوان و بهانه‌ای نمی‌تواند فرد

پناهنده را به کشوری که ممکن است برای او خطری داشته باشد بازگرداند. (بند اول ماده ۲۳ کنوانسیون)

۲. **تأمین امنیت:** لزوماً وقتی بحث از امنیت مطرح می‌شود، ناخودآگاه در ذهن امنیت فیزیکی معنا می‌گیرد. ولی مفهوم امنیت گسترده بوده و شامل امنیت روانی، جسمی، اقتصادی، شغلی و جنسیتی است. و همین تعریف جامع ایجاب می‌کند که نگاه حمایتی به زنان از لحاظ امنیت باید وسیع باشد.

قطعه‌نامه شماره ۱۳۲۵ شورای امنیت سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۰ به تصویب رسید. بر طبق این قطعه‌نامه از دولت‌ها می‌خواهد در طول جنگ قوانین حقوق بشر بین‌المللی را برای حمایت از زنان و دختران کاملاً رعایت کنند. و کنوانسیون منع تبعیض علیه زنان (۱۹۸۱) بر ارتقای امنیت آن‌ها و تعهد به احترام و ایفای حقوق بشری زنان تأکید دارد.

۳. **حمایت در برابر تبعیض:** زنان در سال ۲۰۱۵ تقریباً نیمی از مهاجران بین‌المللی را تشکیل داده‌اند و مطالعات نشان می‌دهد زنان بیش از هر گروه مهاجر دیگر مورد تبعیض جنسیتی قرار می‌گیرند. در این میان حفاظت، احترام و تحقق حقوق بشر یک اصل محکم برای مهاجرت است (آناهیتا سیفی، پژوهش‌نامه زنان) به دلیل گسترش قابل ملاحظه مهاجرت و متعاقب آن افزایش خشونت علیه زنان کارگر به‌ویژه زنان خدمتکار خانگی، کنوانسیون حمایت از حقوق تمام کارگران مهاجر و اعضای خانواده آنان به حمایت جدی به خصوص از زنان تأکید می‌کند (کنوانسیون حمایت از حقوق مهاجران کارگر).

۴. **تأمین حقوق اجتماعی:** حقوق بشر مشتمل بر سلسله آزادی‌ها، و حقوق انسانی مشروع است که این حقوق به یک قاعده بنیادین تحت عنوان حق حیات انسان محدود می‌شود. برخورداری از حداقل‌های خدمات بهداشتی و درمانی لازمه حیات و حیثیت ذات انسانی می

باشد. کنوانسیون رفع تبعیض علیه زنان در این باره آورده است: حق حفظ بر سلامتی و رعایت ایمنی در محیط کار را به رسمیت می‌شناسد بر مراقبت زنان به هنگام بارداری و زایمان و بیماری و توانمندسازی آنان بر اشتغال تأکید دارد (ماده ۱۱ کنوانسیون).

۵. **حمایت از اطفال دختر:** در اسناد بین‌المللی مهاجرت توجهی خاص به مهاجرین دختر و حمایت مضاعف آن مبذول شده است و چون اطفال دختر از دو جهت طفل بودن و دختر بودن بیشتر در معرض خطر ناشی از مهاجرت هستند نیاز است که حقوق آنها به طور جداگانه مورد بحث قرار گیرد. حقوق مندرج در اسناد بین‌المللی حقوق حمایت از دختران مهاجر (اطفال) عبارتند از: الحاق به خانواده، مبارزه با انتقال غیرقانونی و قاچاق، حمایت در برابر استثمار اقتصادی و کارهای خطرناک، مبارزه با سوء استفاده و بهره‌کشی جنسی.

۶. **حق عبور و مرور و انتخاب آزادانه محل اقامت:** هریک از دول متعاقد نسبت به پناهندگانی که طبق قانون در سرزمین آنها بسر می‌برند حق خواهند داد که محل سکونت خود را انتخاب کنند و آزادانه در آن کشور مشروط به رعایت مقررات که برای خارجیان اجرا می‌شود رفت و آمد کنند. (ماده ۲۶)

۷. **منع هرگونه شکنجه و رفتار خلاف حقوق بشری**

۸. **حق بهره‌مندی از آموزش و پرورش تا مرتبه عالی آن (اعلامیه جهانی حقوق بشر، مصوب ۱۰ دسامبر ۱۹۴۸)**

۹. **حق زندگی و امنیت شخصی**

۱۰. **داشتن حق کار و حرفه**

نتیجه

واژه مهاجر و مهاجرت به ویژه در دوره بعد از جنگ سرد یکی از چالش‌های اساسی کشورهای مهاجر فرست و مهاجرپذیر است که دارای آثار و پیامدهای مهم فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و بین‌المللی است. و نگاهی کوتاه به پدیده مهاجرت حداقل در دو قرن گذشته، عواملی چون جنگ، فقر، و بیکاری از مهم‌ترین عوامل مهاجرت بوده است. و در این میان مسأله مهاجرت و پناهنده شدن زنان و اطفال از مهم‌ترین ابعاد آن است. حمایت بین‌المللی از حقوق زنان مهاجر در اسناد بین‌المللی مطرح شده است که هرچند دارای نواقص و کاستی‌هایی است ولی در صورت کسب پناهندگی، زنان به دلیل موقعیت خود و مشکلاتی که بیشتر از مردان مهاجر دارند باید توجه بیشتری به حقوق بین‌المللی آنان شود. برای ارائه برنامه‌های حمایتی بیشتر از زنان مهاجر باید آمارهای دقیقی در دسترس کارشناسان مهاجرت باشد تا اقدامات موثق و دقیق انجام گیرد. که نیازمند تغییر و تحول در سیاست‌های اجرایی برای بهبود شرایط کار برای زنان مهاجر و از بین بردن سوء استفاده‌های تبعیض‌آمیز است.

فهرست منابع و مآخذ

- قرآن کریم.
- ۱. ابن‌منظور، محمد ابن مکرم، (۱۴۱۴ق)، لسان‌العرب، چاپ سوم، بیروت: دارالصادر.
- ۲. دهخدا، علی‌اکبر، (۱۳۳۰)، لغت‌نامه دهخدا، تهران: دانشگاه تهران.
- ۳. ابراهیمی، سیدنصرالله، (۱۳۸۶)، حقوق بین‌الملل خصوصی، چاپ دوم، سمت.
- ۴. عبادی، شیرین، (۱۳۸۵)، حقوق پناهندگان، تهران: گنج دانش.
- ۵. عمید، حسن، (۱۳۸۶)، فرهنگ عمید، تهران: امیرکبیر..

۶. نشریه وزارت مهاجرین، (۱۳۸۵)، مهاجرت فرصت‌ها و چالش‌ها، کابل: وزارت مهاجرین و عودت کنندگان.
۷. سیفی، آناهیتا، پژوهش‌نامه زنان، (علل و پیامدهای زنانه شدن مهاجرت بین‌المللی در پرتو امنیت انسانی با تأکید بر حقوق بین‌الملل، چالش‌ها و راهکارها)، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال ۸، ش ۱.
۸. اعلامیه جهانی حقوق بشر، ۱۹۴۸.
۹. کنوانسیون حقوق پناهندگان ۱۹۵۱ و ۱۹۶۷.
۱۰. کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض علیه زنان ۱۹۷۹. اعلامیه ج.